

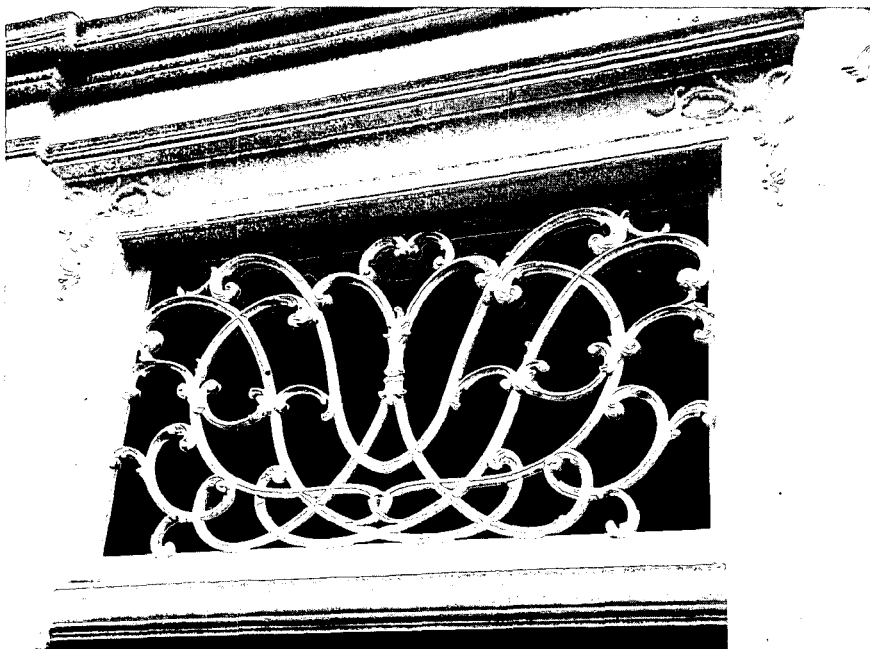
Houtsnijwerk: geen sluitpost maar de vlag op het werk

MATH BERKERS

Ze zijn er nog steeds, de glazeniers, de stucadoors, de steenhouwers en de houtsnijders, ambachtslieden die hun vak verstaan. In de moderne architectuur wordt van hun expertise nauwelijks gebruik gemaakt, maar dankzij de omvangrijke restauratiestroom van de afgelopen decennia is deze vakkennis bewaard gebleven. Of stel ik het nu te rooskleurig voor? Om een antwoord te krijgen op deze vraag bracht ik een bezoek aan het atelier van beeldhouwer en houtsnijder Maarten Robert.

Nieuwe houten gevelbekroning woonhuis De Rijp (NH).

Snijraam in pand Ramen 2/3 te Hoorn.

Maarten Robert is restaurateur van beeldhouwwerk en houten objecten. Hij is gespecialiseerd in ornamentiek, in stijlvaste reconstructies en in de restauratie van houten objecten en lijsten. Zijn atelier ligt afgelegen, ergens op het Friese platteland, in Echtenerbrug, dichtbij het Tjeukemeer. Misschien zelfs wat te afgelegen, Maarten is daarom van plan te gaan verhuizen naar Zutphen. En als alles gaat zoals gepland dan betreft hij daar binnenkort een pakhuis in het centrum van de stad.

‘Stel je het te rooskleurig?’ Maarten Robert herhaalt nadenkend mijn vraag. ‘Het is moeilijk om hier een, twee, drie een antwoord op te geven. Ik denk dat er in Nederland op dit moment een handjevol houtsnijders van hun vak probeert te leven. Een aantal lukt dat heel aardig, sommigen hebben zo af en toe werk en voor een enkeling levert het wel een erg schraal belegde boterham op. Ik denk dat het goed is dat ons vak nadrukkelijk onder de aandacht wordt gebracht. Hiertoe is een groep oud-Uilenburg medewerkers bijeengekomen, beeldhouwers in steen en in hout, om zich te beraden over de toekomst.’

Maarten Robert heeft het vak geleerd bij Atelier Uilenburg te Amsterdam. Dit atelier is in de jaren '60 opgericht door de beeldhouwer *Hans 't Mannetje*. Helaas heeft Uilenburg zich niet kunnen handhaven: 10 jaar geleden is het atelier opgeheven. Tussen 1970 en 1975 heeft Maarten Robert bij Uilenburg het vak geleerd. Houtsnijden is een vak dat alleen maar in de praktijk onder de knie te krijgen valt. En in die tijd was er werk genoeg: zijn leerjaren, vlak voor het Monumentenjaar 1975, vielen samen met de grootste piek in de naoorlogse restauratiestroom.

De leermeesters van Maarten Robert hebben hun vak geleerd toen houtsnij-ornamentiek nog werd toegepast. En dankzij de talloze restauraties is de vakkennis over de oorlog heengetild. Maarten Robert: ‘Natuurlijk, ook nu wordt er heel wat gerestaureerd. Maar toch heb ik het idee dat er iets veranderd is. In de tijd van Uilenburg werd veel actiever gerestaureerd: onherstelbaar ornamentwerk werd vervangen en ontbrekende onderdelen gereconstrueerd. Dat is ook het vakmanschap van een goede houtsnijder: stijlvast restaureren.’

Tegenwoordig is men veel voorzigtiger: restaureren is veel meer op conserveren gericht.

Economisch goed

'Waarom wordt er gerestaureerd? Vroeger ging het naar mijn idee meer om het object, de historische waarde van het monument. Maar monumenten zijn een economisch goed geworden, een omhulsel van luxe appartementen. Dit staat op gespannen voet met de kostbare restauratie van houtsnijwerk. Mijn collega *Hoeffnagels*, zegt altijd: wij houtsnijders zijn de sluitpost van een sluitpost. En wat dat betreft zijn wij nog slechter af dan de steenhouwer: steen heeft meestal een constructieve functie terwijl het meeste houtsnijwerk alleen decoratief is.'

Werk genoeg maar...het geld

Geld, het bekende thema; restauraties die hierdoor achterwege blijven. Maarten Robert schiet meteen het voorbeeld van de tuinkoepel van kasteel Rosendael te binnen. Dit door *Daniël Marot* ontworpen tuinhuis is ruim twintig jaar geleden aan de buitenkant gerestaureerd, maar het interieur is sterk verwaarloosd. De koepel is voor publiek gesloten. Voorbeelden te over, als hij ergens in een stad rondloopt, valt het hem meteen op: consoles in daklijsten die

nodig opgeknapt moeten worden, of een gebeeldhouwde dakkapel in een desolate staat..., er is werk genoeg! Geld is ook de reden dat er steeds vaker gekozen wordt voor afgiet-technieken.

Computer een bedreiging

Een recente bedreiging van het vak is de computer. Met behulp van de computer is men in staat om rijk gedetailleerd houtsnijwerk machinaal te maken. Aan de hand van foto's laat hij mij zijn werk zien. Enthousiast vertellend toont hij vele staaltjes van zijn kunnen. Snijramen, deuromlijstingen, trapleuningen, gevelbekroningen, een levensgroot Neptunusbeeld ..., uiteenlopende werkstukken, maar het uitgangspunt is steeds hetzelfde: gewoon hout.

'Hout is een mooi en gewillig materiaal om te bewerken', zegt Maarten Robert, terwijl hij een foto laat zien van een schilderij-lijst die hij in 17de eeuwse trant gesneden heeft, 'ik gebruik voor dit soort werkstukken veel lindehout. Voor buitenwerk zijn eiken- en grenenhout heel geschikt. Laatst heb ik een schilderijlijst gemaakt van het weerbarstige acacia, dat moet ik toch eens vaker doen.' 'Houtsnijden is een prachtig vak', zo besluit Maarten Robert, 'een vak dat toekomst moet hebben'. 'Je weet dat

de staatssecretaris extra gelden beschikbaar heeft gesteld voor restauraties. Naar mijn idee zou een deel van dit geld gebruikt moeten worden om de versierende ambachten een nieuwe impuls te geven. Houtsnijwerk mag geen sluitpost zijn, het is de vlag op het werk.'

Met dank aan *Jos Otten*, voorzitter van de Vereniging van Vrienden van de Amsterdamse Gevelsteen

Math Berkers is geograaf te Raalte.